

Тема

«Сімейні конфлікти»

Підготувала: викладач
Верховська О.А.

План

1. Поняття, особливості, причини та класифікація сімейних конфліктів.
2. Конфлікт «чоловік – дружина».
3. Конфлікти у взаємовідносинах батьків і дітей.
4. Попередження і розв'язання сімейних конфліктів.

Ключові поняття теми

Поняття СК, особливості СК, причини СК, класифікація СК, конфлікти «чоловік – дружина», конфлікти у взаємовідносинах батьків і дітей, попередження СК, розв'язання СК.

Література

1. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління: Навч.посіб./ Т.В. Дуткевич. – К.: Центр навчальної літератури, 2005.- с.105- 113.
2. Калаур С.М. Соціальна конфліктологія: Навч.посіб./С.М.Калаур, З.З.Фалинська. – Тернопіль: Астон. 2010. –с .128-137.
3. Ложкін Г.В. Психологія конфлікту: Теорія і сучасна практика: Навч.посіб./ Г.В.Ложкін, Н.І.Пов'якель. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – с. 206-212.
4. Русинка І.І. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфліктами: Навч.посіб./І.І.Русинка. – К.: ВД «Професіонал», 2007. – 332с.

Питання та завдання самоконтролю

1. Дати визначення «сімейні конфлікти» та охарактеризувати основні причини виникнення конфліктів у молодій сім'ї.
2. Охарактеризувати специфіку конфліктів «чоловік – дружина».
3. Дати характеристику конфліктів між батьками та дітьми.
4. Назвати основні шляхи попередження сімейних конфліктів.
5. Назвати основні способи розв'язання сімейних конфліктів.

Вступ

Сім'я – найдревніша інституція людської взаємодії. Її унікальність полягає в тому, що декілька людей (чоловік, дружина, діти, батьки чоловіка чи дружини за умовами їх спільного проживання) тіснішим чином взаємодіють на протязі досить довгого часу, на протязі людського життя.

Сімейні конфлікти існують стільки, скільки існують сім'ї і є однією з найпоширеніших форм конфліктів. За оцінками фахівців, 80-85% сучасних сімей мають конфлікти, а у останніх 15-20% виникають сварки з різних причин.

Унікальність сімейних стосунків обумовлює не тільки специфіку виникнення і протікання конфліктів у родині, але й особливим чином відображається на соціальному і психологічному здоров'ї усіх членів родини.

1. Поняття, особливості, причини та класифікація сімейних конфліктів

Сімейні конфлікти - це протиставлення між членами сім'ї на основі зіткнення протилежно направлених мотивів і поглядів.

Особливості сімейних конфліктів

1. Зміст сімейного конфлікту складають: міжособистісні відносини (кохання, кровна спорідненість), правові і моральні обов'язки, які пов'язані із реалізацією функцій сім'ї, а саме: репродуктивної, виховної, господарсько-економічної, рекреативної (взаємодопомога, підтримка здоров'я, організація відпочинку), комунікативної і регулятивної.

2. В основному на причини конфліктів у сім'ях впливають фактори мікро- і макросередовища.

До факторів мікросередовища необхідно віднести: погіршення матеріального становища сім'ї; надмірну зайнятість одного чи навіть двох членів сім'ї на роботі; тривалу відсутність власного житла; відсутність можливості влаштувати малих дітей у дитячі заклади.

Макросередовище – це соціальна, політична та економічна система, яка існує в Україні.

3. Особливість сімейних конфліктів проявляється і в динаміці та формах протікання. У цілому, динаміка сімейних конфліктів характеризується класичними етапами (виникнення конфліктної ситуації, усвідомлення її, відкрите протиборство, що включає інцидент, ескалацію, кульмінацію, завершення конфлікту, постконфліктну ситуацію). Відзначимо, що сімейні конфлікти відрізняються підвищеною емоційністю, швидкістю протікання кожного з етапів. **Основними формами протиборства у сімейних конфліктах виступають:** докори, взаємні звинувачення, сварки, сімейні скандали, порушення спілкування .

Особливості сімейних конфліктів

4. Сімейні конфлікти мають особливі способи вирішення, а саме: примирення, досягнення згоди, притирання відносин на основі взаємних поступів, розлучення.

5. Сімейні конфлікти мають тяжкі, а інколи навіть і трагічні наслідки для членів сім'ї: досить часто виникають різні фізичні захворювання членів сім'ї; особливо важко переносять конфлікт діти.

Особливості сімейних конфліктів

За суб'єктом конфлікту:

1. Конфлікти подружжя

Причини конфліктів: весь спектр причин сімейних конфліктів

2. Конфлікти між батьками і дітьми

Причини конфліктів:

- наслідки виховання та стилю виховання дітей
- ригідність сімейних стосунків
- вікові кризи дітей
- стереотипи сприйняття стосунків батьків із дітьми
- особистісні чинники, зокрема внутрішні конфлікти та конфліктність

3. Конфлікт родичів

Причини конфліктів:

- авторитарне втручання родичів
- ригідність поглядів на родину та стосунки у родині
- ревності та /або заздрощі
- особистісні чинники

Класифікація та причини сімейних конфліктів

Ціннісні конфлікти: наявність протилежних інтересів, цінностей, поглядів

Позиційні конфлікти:

- боротьба за владу у родині, за місце лідера («першої особи») у родині
- незадоволеність потреби у визнанні і значущості одного з членів родини

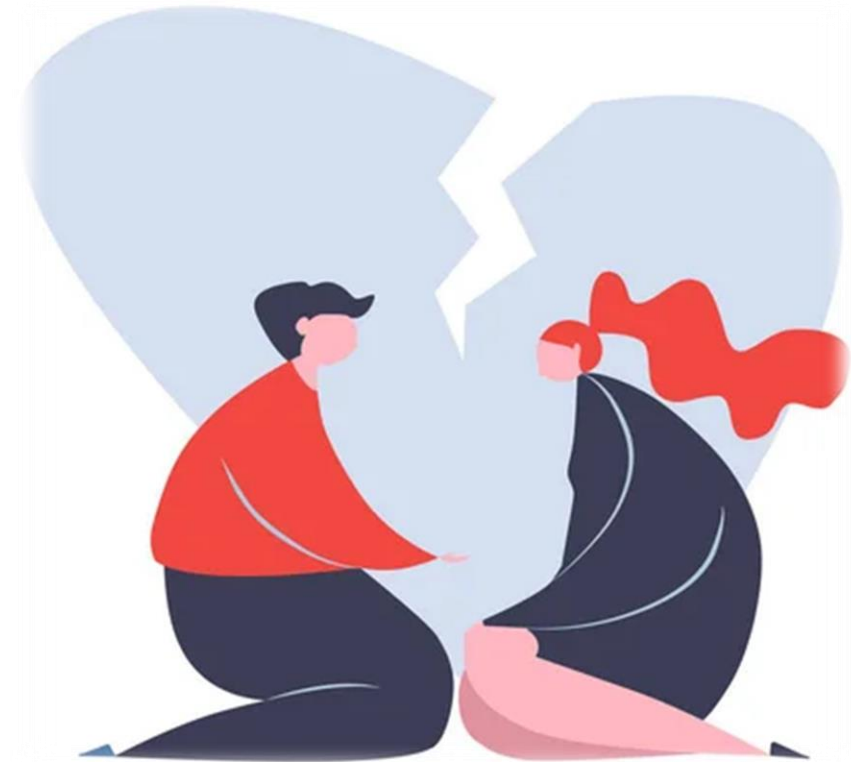
Сексуальні конфлікти:

- психосексуальна несумісність подружжя
- сексуальні хвороби одного з членів подружжя
- проблеми комплексів та зниженої самооцінки сексуальних можливостей одного з членів родини.

Емоційні конфлікти: незадоволеність потреби у позитивних емоціях (відсутність уваги, пестощів, ніжності, турботи, розуміння з боку одного з членів родини)

Економічні та побутові: тяжкий матеріальний стан родини Протилежність поглядів подружжя на побут, гроші та участь.

Джерело конфлікту

Поведінка конфлікуючих сторін

Відкриті конфлікти:

- індивідуально-психологічні особливості членів родини
- рівень культури та виховання
- гнучкість та стійкість системи саморегуляції
- значущість для одного з членів родини причини конфлікту

Приховані конфлікти:

- причини ті ж, що і у відкритих конфліктах
- акцентуація поведінки одного з членів родини
- невміння одного з членів родини відкрито висловлювати бажання та потреби
- застосування конфліктогенів спілкування
- значна внутрішня конфліктність одного з членів родини

Два поняття **«чоловік»** і **«дружина»** є конфліктогенами по своїй природі, оскільки виконують зовсім різні ролі.

Об'єднує їх шлюб, який укладається на основі емоційної ознаки (кохання), або матеріального (розрахунок).

Основними «стовпами» шлюбу є спільне ведення господарства, народження і виховання дітей, проведення спільного відпочинку та ін. Будь-які порушення у відносинах подружньої пари оцінюються по-різному. Оцінки можуть бути вербальними і невербальними (міміка, жести, вчинки), що залежить від біосоціальних особливостей сторін, а також особистих інтересів і потреб. Порушення взаємодії в подружніх парах є досить частим явищем.

2. Конфлікт «чоловік – дружина»

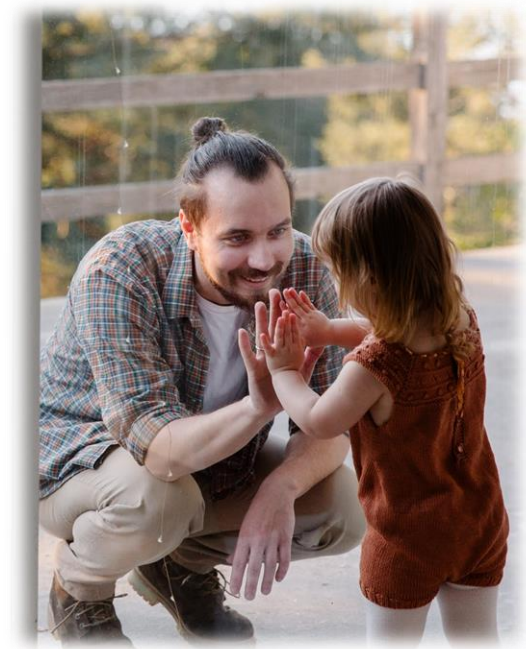

1. Перший рік спільного життя – адаптація один до одного.

Типові причини: міжособистісна несумісність; претензії на перевагу; розподіл домашніх справ; претензії на управління бюджетом; використання членів родини чи друзів; інтимно-особистісна адаптація.

2. Другий кризовий період пов'язаний із народженням дітей. Народження дитини є серйозним випробуванням для усіх членів сім'ї. У подружжя з'являються нові обов'язки по догляду за дитиною і її вихованню. У зв'язку з цим, у них суттєво зменшуються можливості для професійного росту і для реалізації своїх інтересів. Втомленість дружини доглядом за дитиною може привести до тимчасової дисгармонії у сексуальних стосунках.

Кризові періоди у розвитку сім'ї

3. Третя криза – середній вік спільного життя подружжя (10-15 років спільного життя). Цю кризу можна охарактеризувати як взаємне насичення один одним і появу дефіциту почуттів, їх переходом у звички та сталості.

4. Четвертий період – 18 - 24 років спільного життя. Основна причина сімейної кризи та конфліктів у цей період пов'язана із підсиленою емоційною залежністю дружини, її переживаннями з приводу можливих сексуальних зрад чоловіка, а також значною кількістю неподоланих хронічних конфліктів.

Кризові періоди у розвитку сім'ї

3. Конфлікти у взаємовідносинах батьків і дітей

Причини:

Тип внутрішньосімейних відносин.

1. Гармонійний тип сімейних відносин.

Характерно: співробітництво;

- взаємодопомога;
- рівноправність всіх учасників сім'ї.

Стиль виховання – демократичний.

2. Дисгармонійний тип сімейних відносин.

Спостерігається: конфліктна взаємодія подружжя; неможливість віднайти достойного способу спілкування між батьками і дітьми; почуття і емоції сторін до уваги не беруться; у взаємовідносинах зберігається дистанція.

Стиль виховання – авторитарний.

Неефективність батьківського відношення до дитини.

Причини неефективності батьківського відношення до дитини:

- 1. Педагогічна і психологічна несумісність батьків** (незнання батьками психологічних особливостей дітей певного віку).
- 2. Некритично засвоєні стереотипи виховання дітей** (авторитарний базується на заборонах; ліберальний – роби, що хочеш).
- 3. Особисті проблеми і особливості батьків.**
- 4. Особливості спілкування з іншими членами сім'ї.**

Причини

Вікові кризи у дитини це перехідний період від одного етапу розвитку дитини до іншого.

У ці кризові періоди діти стають неслухняними, капризними, дратівливими і агресивними.

Вікові кризи у дітей (за Д. Ельконіним):

1. Криза першого року життя.
2. Криза трьох років (перехід від раннього дитинства до дошкільного віку).
3. Криза 6-7 років (період переходу від дошкільного до молодшого шкільного віку).
4. Криза статевого дозрівання (період переходу від молодшого шкільного віку до підліткового 12-14 років).
5. Підліткова криза (15- 17років).

Причини

Особистісні відмінності батьків і дітей.

Несприятливі риси батьків:

- холодність;
- вимогливість;
- консерватизм;
- надмірний раціоналізм;
- недостатність ніжності;
- підвищена тривожність;
- зловживання шкідливими звичками.

Серед особистісних особливостей дітей називають:

- низьку успішність;
- порушення правил поведінки;
- ігнорування рекомендацій батьків;
- непослух;
- впертість;
- егоцентризм;
- самовпевненість;
- лінь.

Причини

4. Попередження і розв'язання сімейних конфліктів

Попередження і розв'язання сімейних конфліктів – це основні види діяльності щодо управління такими конфліктами. Попередження сімейних конфліктів залежить від всіх членів сім'ї, перш за все, від подружжя. При цьому деякі дрібні сімейні сварки можуть дати позитивну спрямованість, допомагаючи прийти до згоди зі спірних питань і запобігти більш глибокому конфлікту.

Шляхи попередження

- прийняття члена сім'ї як особистості, спілкування у сім'ї на засадах взаємодопомоги, взаєморозуміння, любові та турботи;
- особистісна гнучкість у прийнятті сімейних рішень та відкрите прийняття думок і поглядів інших членів родини;
- формування загальної, і, зокрема, психологічної культури спілкування у сім'ї;
- наявність позитивної спрямованості та бажання членів родини зберегти її;
- розвиток сімейно-сексуальної культури і бажання нею оволодіти;
- усвідомлення власних конфліктогенів у застосуванні до членів сім'ї та бажання їх долати;
- виховання дітей з урахуванням їх індивідуально-психологічних і вікових особливостей.

Способи розв'язання сімейних конфліктів

- 1. Досягнення згоди із спірних питань у тому разі, за допомогою посередників** (представники правоохоронних органів, психологи, педагоги, соціальні працівники, старші за віком члени родини, друзі, сусіди).
- 2. Припинення родинних контактів.**
- 3. Позбавлення батьківських прав.**
- 4. Розлучення, яке приносить звільнення від проблем, що нагромадилися.** Але часто воно задовольняє інтереси тільки однієї зі сторін і викликає важкі нервово-психічні переживання в іншій.

